

papirer, der er i familiens eje. Det materiale, han har hentet der fra bekræfter, hvad man tidligere har anet, at Estrup og Nellemann har stået hinanden ret nær, og at sidstnævnte har øvet en stor og undertiden modererende indflydelse på konseilspræsidenten. Forfatteren har også blik for, at Nellemanns indflydelse strakte sig ud over justitsministeriet og ind på det udenrigsministerielle område. I virkeligheden er det ikke for meget sagt, at Nellemann indtil Rosenørn-Lehns død i maj 1892 var en slags reserveudenrigsminister. Det viste sig ikke blot under forårskrisen i 1878, men ved flere andre lejligheder f. ex. i 1884-85, da regeringen skulle tage stilling til Fredrik Bajers forslag om Danmarks permanente neutralitet. Det var Nellemann, der skrev regeringens forsvar efter krigsminister Bahnsøns uheldige tale i Saxkøbing i juli 1887, og i folketinget optrådte han undertiden i Rosenørns sted, når denne var forhindret. Endelig var det Nellemann, Vedel konfererede med i Butterfield-sagen.

Under skildringen af de politiske begivenheder i 1870'erne og 1880'erne beskæftiger Troels G. Jørgensen sig indgående med striden om finansprovisorierne. Det sker med en lidenskab, så man næsten skulle tro, at det drejede sig om et aktuelt problem. Forfatteren lægger ikke skjul på sin mening: han er med liv og sjæl estrupianer, fntlg. den sidste. Venstres opposition fremstilles som »et hæmningsløst krav om frihed, dvs. magt til at styre uden megen bekymring om ansvaret« (s. 114). Hvorfra forf. ved det sidste, synes noget dunkelt, men det er rigtigt, at Venstres opposition var et led i kampen for at komme til magten. Til gengæld var regeringens modstand en ligeså hårdnakket kamp for at blive ved magten, og i denne kamp undså f. ex. Nellemann sig ikke for at foreslå brugen af så ufine midler som valgtryk mod embedsmænd (s. 180) og

fortielser, når det ikke passede i Højres kram (s. 198). Forfatterens forargelse over Venstres optræden synes derfor noget malplaceret.

Bogen bringer mange interessante eksempler på det åndshovmod, den foragt og selvgodhed, hvormed Højres mænd betragtede »Bønder og Degne og Folke- og Friskolelærere og andre inkompetente Personer (der) vove paa Veie og Stræder at prædike den provisoriske Finanslovs Grundlovsstridighed som en given Ting.« (s. 117) Denne fanatiske indstilling over for en samfundsklasse, der var i fremmarch, var fntlg. den afgørende årsag til, at hverken kongemagten eller dens politiske repræsentanter kunne komme på talefod med oppositionen. Til deres undskyldning kan siges, at de (med enkelte undtagelser som f. ex. Matzen) var født og opvokset i en stærk standsbevidst over- eller mellemklasse, der følte sine positioner truet. Med modernismen havde de indsugget allehånde fordomme og *resentiments*, som det ikke senere var dem muligt at gøre sig fri for, selvom de havde haft den bedste vilje – hvad de dog næppe havde.

Troels G. Jørgensens bog er skrevet med en veloplægthed og en spændstighed i stilen, man ikke skulle vente at finde hos en 84-årig. Det er øjensynligt, at de biograferede personer har stået hans hjerte nær, og det hænger sikkert sammen med, at de tre professorer var mere jurister end politikere, medens det modsatte vistnok kan siges om Krieger. Forfatteren har med påskønnelsesværdig åbenhjertighed fremsat sine egne meninger, hvad der er medvirkende til, at læsningen bliver fængslende og underholdende.

V. Sjøqvist.

H. G. Olrik (†): *Ludvig Holberg. Undersøgelser og kroniker. (Gad, 1959). 127 s.*

I den smukke lille bog, udgivet af Jes Olrik, er samlet 11 af H. G. Olriks

Holberg-kronikker, som af udgiveren er forsynet med kildehenvisninger hentede fra H. G. Olriks efterladte samlinger. Kronikkerne er et smukt udtryk for Olriks omhyggelige studier, yderst minutiøse i detaljen. Artiklerne behandler en række episoder i tilknytning til Holberg, men rummer egentlig ikke noget af betydning for det almene indtryk af digterens person eller livsgerning. For Holbergentusiaster vil den bekvemme samling af kronikkerne selvfølgelig være en kærkommen gevinst; for andre vil det være et par timers god læsning, som fængsler trods de spinkle emner.

Vagn Dybdahl.

J. Chr. Svabo: Indberetninger fra en reise i Færøe 1781 og 1782. Udgivet af N. Djurhuus. (Selskabet til udgivelse af færøske kildekrifter og studier, 1959). XXXI + 497 s.

Det færøske kildekriftselskab har med dette både i henseende til det ydre og det indre meget tungtvejende værk ydet en præstation, der fortjener al mulig påskønnelse. Jens Christian Svabo (1746-1824) og hans livsløb har flere gange været skildret, bl. a. af Chr. Matras i indledningen til hans udgave af »Svabos færøske vischåndskrifter« (1937-39), men hidtil har Svabos omfattende Færøbeskrivelse kun været udgivet brudstykkevis.

Svabo var præstesøn fra Færøerne og kom i 1765 til København. Her studerede han ved universitetet økonomi og en række reale fag, men tog aldrig eksamen; trods gentagne forsøg opnåede han heller aldrig befordring til noget embede. I mange retninger blev hans liv en række skuffelser; kummerligt levede han, også efter at han i 1800 endeligt havde opgivet at skaffe sig en levevej i København og vendte tilbage til Færøerne. Trods triste ydre forhold indtager han dog en pæn plads blandt oplysningstidens skribenter og er i mange retninger et

karakteristisk eksempel på de mindre ånder blandt disse – også ved hans tro på mulighederne for at hæve almuen gennem oplysende skrifter om landbrug og økonomiske forhold.

Den store rejse til Færøerne i 1781-82 foretog Svabo med støtte fra Rente-kammeret. Formålet var at tilvejebringe en af datidens yndede økonomisk-topografiske beskrivelser. En sådan kom også til at foreligge, men den blev aldrig gjort trykfærdig. Meget af den er med sin lapidarstil præget af, at han skulle præstere noget for den udbetalte – temmelig store – rejseunderstøttelse, og i det hele er manuskriptet meget ujævnt i indhold. Trods disse forhold må det erkendes, at beskrivelsen i dag er en fornem kilde til belysning af færøske forhold og i det hele til vestnordiske kulturformer (på grund af den i mange retninger retarderede udvikling) ret langt tilbage i tiden.

Beskrivelsen dækker snart sagt alle sider af livet på Færøerne: dagligdagen, sproget, festerne, erhvervslivet, naturforholdene, kommunikationsvæsenet m. m. Teksten er gennem fyldige registre og omfattende noter velbelyst af udgiveren, undertiden måske med vel mange filologiske petitesser i forhold til det, der gives om økonomiske og samfundsbetonede forhold, og særlig da bogen netop på det første område virkelig rummer en hel del til belysning af tilstandene i monarkiet i almindelighed.

Vagn Dybdahl.

Povl Eller: Adam Oehlenschläger portrætter. (Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, 1958). 144 s.

Museet på Frederiksborg har i tilknytning til mindeværelset for Oehlenschläger samlet et ganske fyldigt udvalg af de eksisterende portrætter af digteren. Med udgangspunkt i denne samling har museumsinspektør Povl Eller udarbejdet en grundig ka-